

X Ogólnopolskie Sympozjum Prawa Wyznaniowego pt. *Polityka wyznaniowa a prawo III Rzeczypospolitej*, Myczków-Polańczyk, 24-25 kwietnia 2013 r.

W dniach 24-25 kwietnia 2013 r. w Myczkowie-Polańczyku odbyło się X Ogólnopolskie Sympozjum Prawa Wyznaniowego pt.: *Polityka wyznaniowa a prawo III Rzeczypospolitej*, które połączono ze Zjazdem Katedr, Zakładów i Wykładowców Prawa Wyznaniowego. To naukowe spotkanie zorganizowane zostało przez Zakład Teorii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego. W dniu poprzedzającym Konferencję odbyło się Walne Zgromadzenie Członków Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego.

Przybyli goście zostali powitani przez dr. Marcina Niemczyka, kierownika Zakładu Teorii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych URz, który dokonał otwarcia Sympozjum. Przewodniczenie Sesji I: *Zagadnienia podstawowe* rozpoczynającej to naukowe spotkanie objął ks. prof. dr hab. Piotr Stanisz (KUL). Jako pierwszy swoje wystąpienie zatytułowane: *Współczesne uwarunkowania polityki wyznaniowej państwa* wygłosił dr. Andrzej Czohara (radca prawny). Prelegent określił zakres rozumienia polityki wyznaniowej. Pierwsza część wystąpienia poświęcona została związanej ze strukturą wyznaniową kraju roli Kościoła katolickiego w życiu politycznym, druga część dotyczyła politycznych uwarunkowań polskiego normatywnego modelu relacji państwowo-kościelnych, a trzecia kondycji centralnej administracji wyznaniowej i jej znaczenia w polityce wyznaniowej państwa.

Kolejne wystąpienie pt.: *Polityka państwa bezstronnego światopoglądowo. Rozważania ze szczególnym uwzględnieniem prawa III Rzeczypospolitej* zostało przedstawione przez prof. dr. hab. Tadeusza J. Zielińskiego (ChAT). Prelegent odwołał się do rozumienia polityki wyznaniowej z okresu Polski Ludowej. Wskazana została teza, że możliwa jest polityka wyznaniowa państwa, która respektuje standardy ochrony praw człowieka zwłaszcza wolności sumienia i wyznania. Przedstawione zostało również pojęcie polityki wyznaniowej w realiach państwa demokratycznego, omówione zostało pojęcie państwa bezstronnego światopoglądowo oraz główne przejawy polityki wyznaniowej państwa w zakresie tworzenia, stosowania prawa oraz edukacji prawnej.

Przewodniczenie II Sesji: *Uwarunkowania historyczno-prawne polityki wyznaniowej III RP* powierzone zostało prof. dr hab. Ryszardowi Małajnemu (UŚ). Jako pierwszy w tej sesji głos zabrał prof. dr hab. Andrzej Szymański (UO) na temat: *Starania wspólnot zakonnych o zapewnienie ciągłości funkcjonowania wyznaniowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w realiach Polski Ludowej*. Prelegent zauważył, że placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzone przez wspólnoty zakonne były przedmiotem zainteresowania strony państwowej w okresie Polski Ludowej. Władze państwowe dokonywały likwidacji oraz przejmowania tego rodzaju placówek. Autor w swoim przedłożeniu dokonał wskazania i omówienia przykładów takich działań dokonywanych przez organy władzy państwowej.

Kolejne wystąpienie pt.: *Tło polityczno-prawne likwidacji Urzędu ds. Wyznań* zostało przedstawione przez mgr Marzannę Grabowską (UWr). Prelegentka przedstawiła wybrane aspekty tła polityczno-prawnego likwidacji Urzędu do Spraw Wyznań w 1989 r. Wskazane i omówione zostały okoliczności, w których doszło do likwidacji tego Urzędu oraz przedstawione akty prawne uchwalone w tym czasie, które normowały stosunki wyznaniowe w Polsce.

Przewodniczenie Sesji III: *Zagadnienia polityczne i ustrojowe* powierzone zostało ks. prof. dr hab. Ryszardowi Szychemlerowi (UWM). *Wolność religii a bezpieczeństwo publiczne - aspekty konstytucyjne* - to temat wystąpienia, które zostało wygłoszone przez dr Konrada Walczuka (UP-H w Siedlcach). Prelegent rozpoczął od wyjaśnienia pojęcia bezpieczeństwa publicznego. Następnie stwierdził, że aby istniało sprawne demokratyczne państwo prawne musi istnieć równowaga pomiędzy realizowaniem wolności religijnej a bezpieczeństwem całego państwa, czyli bezpieczeństwem poszczególnych członków społeczeństwa, którzy tworzą państwo. W dalszej kolejności skupił się na omawianiu aspektów konstytucyjnych zagadnienia bezpieczeństwa państwa.

Kolejne wystąpienie zatytułowane: *Polityka wyznaniowa władz państwowych w świetle interpelacji poselskich* przedstawił dr Michał Zawisłak (KUL). Prelegent skupił się na omówieniu wybranych interpelacji poselskich w zakresie realizowanej przez władze publiczne polityki wyznaniowej państwa. Rozważania skupione zostały na interpelacjach dotyczących instytucjonalnych relacji pomiędzy państwem a kościołem oraz dotyczących finansowania związków wyznaniowych.

Następnie ks. dr Piotr Steczkowski (URz) wygłosił referat pt.: *Kwestie wyznaniowe w programach polskich partii politycznych*. Według prelegenta w zakresie pojęcia polityki wyznaniowej mieści się również zagadnienie dotyczące podejmowania kwestii wyznaniowych w programach partii politycznych w Polsce. Następnie wskazane i omówione zostały podstawy konstytucyjne funkcjonowania partii politycznych oraz odniesienia do wolności wyznaniowej w programach ważniejszych partii politycznych w Polsce.

Kolejny referat zatytułowany *Kwestie religijne i światopoglądowe w świetle wybranych orzeczeń sądów powszechnych* został przedstawiony przez mgr Alinę Rogowską (UWr). Prelegentka na początku zaznaczyła, że kwestie religijne nie pojawiają się często w orzecznictwie sądów powszechnych. Następnie skupiła się na omówieniu orzecznictwa dotyczącego art. 23 kodeksu cywilnego, czyli ochrony dóbr osobistych, rozdziału XXIV kodeksu karnego, czyli przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania oraz innych przepisów kodeksu karnego, które w sposób pośredni dotyczą także kwestii religijnych i światopoglądowych.

Sesja IV zatytułowana: *Kwestie prawnoporównawcze* odbyła się pod przewodnictwem prof. dr hab. Wacława Uruszczaka (UJ). Pierwsze wystąpienie nt. *Perspectives de comparaison: la politique confessionnelle française et les projets d'éducation* zostało wygłoszone przez prof. Christine Mengés-Le Pape (University of Toulouse-Capitole). Prelegentka ustosunkowała się do ustawy uchwalonej przez Zgromadzenie Narodowe 19 marca 2013 r. o odnowie szkoły w Republice Francuskiej. Wskazała, że ustawa ta promuje edukację neowyznaniową polegającą na wychowaniu dzieci w oderwaniu od wszelkich wartości, zwłaszcza chrześcijańskich. W dalszej części zostały przedstawione główne założenia normowane w wskazanym akcie prawnym.

Kolejne wystąpienie zostało wygłoszone przez prof. Philippe Nelidoff (University of Toulouse-Capitole) pt.: *Le code française de la laïcité*. Dotyczyło ono omówienia aktu prawnego wydanego w 2007 r. przez Ministra Spraw Wewnętrznych, terytoriów zamorskich, wspólnot terytorialnych i imigracyjnych, i zatytułowanego *Świeckość i wolność religijna. Zbiór tekstów i orzecznictwo*. Prelegent przedstawił w zarysie treści zawarte we wskazanym akcie.

Zagadnienie *Religie a państwo w RPA* stało się tematem przedłożenia prof. dr hab. Andrzeja Gąsowskiego (UKSW). Wystąpienie zostało rozpoczęte od nakreślenia specyfiki wyznaniowej państwa jakim jest Republi-

ka Południowej Afryki. Wskazane zostały dane statystyczne dotyczące przynależności religijnej obywateli tego państwa. Następnie przedstawione zostały zmiany wierzeń religijnych na tle przemian historycznych tego państwa.

Natomiast dr Piotr Michalik (UPJPII) wygłosił prelekcję nt. *Darowizna na cele kultu religijnego w polskim i amerykańskim systemie podatkowym – analiza porównawcza*. Na początku wyjaśnione zostało pojęcie darowizny na cele kultu religijnego. Następnie określona została specyfika rozwiązań prawnych amerykańskich dotyczących darowizny na cele charytatywne. Ponadto przedstawione zostały praktyczne aspekty zagadnienia dotyczące dokonywania darowizn na cele kultu religijnego w polskim i amerykańskim prawodawstwie.

Sesja Va zatytułowana *Polityka państwa wobec ogółu związków wyznaniowych* odbyła się pod przewodnictwem dr. hab. Zdzisława Zarzyckiego (UJ). Jako pierwszy zaprezentowany został referat dr Justyny Krzywkowskiej (UWM) pt.: *Współpraca państwa i kościoła w zakresie polityki prorodzinnej*. W wystąpieniu podkreślono tendencje marginalizacji małżeństwa, rodzicielstwa i więzów rodzinnych. Następnie wyjaśnione zostało pojęcie rodziny i małżeństwa. Podkreślono, że współpraca pomiędzy państwem a kościołem może służyć efektywniejszej ochronie rodziny, małżeństwa i rodzicielstwa. Wskazane zostały również postulaty działań, które powinny być podejmowane przez instytucje państwowe w celu ochrony rodziny, małżeństwa i rodzicielstwa.

Jako kolejny referat pt.: *Polityka państwa w zakresie ustalenia jednolitej siatki pojęć w przepisach prawa wyznaniowego* wygłosiła dr Anna Tunia (KUL). Prelegentka skupiła się przede wszystkim na takich pojęciach jak: związek wyznaniowy, duchowny, tajemnica spowiedzi i kult publiczny. Wystąpienie poświęcone zostało omówieniu definicji wskazanych terminów, które występują w poszczególnych przepisach polskiego prawa wyznaniowego.

Dozwolony użytek z cudzej twórczości w czasie ceremonii religijnych jako element polityki wyznaniowej państwa – to temat wystąpienia dr Michała Chajdy (KUL). Zostało ono rozpoczęte od wskazania podstaw normatywnych określonego w tytule rozwiązania prawnego. Następnie wskazano i omówiono specyfikę dozwolonego wykorzystywania cudzej twórczości w czasie ceremonii religijnych przez związki wyznaniowe.

Kolejne wystąpienie zatytułowane: *Wybrane uregulowania prawne III RP dotyczące osobowości prawnej kościołów i związków wyznaniowych*

jako przykład przyjaznej polityki wyznaniowej zostało ogłoszone przez mgr. Marka Strzałę (UJ). Pierwszym przejawem pozytywnej polityki wyznaniowej państwa według prelegenta jest możliwość działania wspólnot wyznaniowych w formie osób prawnych. Ustawodawca nie ogranicza zakresu form osób prawnych, które do swej działalności mogą wykorzystywać związki wyznaniowe. Prelegent zauważył, że taka możliwość istnieje w większości współczesnych państw.

Równoległa sesja Vb pt.: *Polityka państwa wobec poszczególnych związków wyznaniowych* odbyła się pod przewodnictwem ks. prof. dr hab. Mieczysława Różańskiego (UWM). Jako pierwsza swoje wystąpienie przedstawiła mgr Tamara Włodarczyk (UWr) nt. *Polityka III RP wobec żydowskiego związku wyznaniowego*. Na początku zostało wyjaśnione rozumienie pojęcia żydowskiego związku wyznaniowego. Przetawiona została także sytuacja tego związku wyznaniowego w czasie transformacji ustrojowej. Następnie prelegentka przeszła do przedstawienia i omówienia sytuacji prawnej żydowskiego związku religijnego w III Rzeczypospolitej Polskiej.

Drugie wystąpienie poświęcone zagadnieniu: *Państwo wobec Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego w Polsce* zostało ogłoszone przez dr. Marka Bieleckiego (KUL). Prelegent rozpoczął swoje rozważania od wyjaśnień terminologicznych dotyczących nazwy Kościoła Greckokatolickiego. Następnie przed omówieniem współczesnych przejawów polityki państwa wobec tego Kościoła dokonano odniesienia do jego uwarunkowań historycznych ponieważ te determinują podejmowane decyzje organów państwowych wobec Kościoła Greckokatolickiego w okresie III RP.

Jako kolejny swoje wystąpienie zatytułowane *Realizacja art. 25 ust. 4 Konstytucji RP w polityce wyznaniowej i prawie III RP* wygłosił dr Paweł Sobczyk (UKSW). Prelegent podkreślił walor nowości wskazanego w tytule rozwiązania prawnego. Następnie dzieląc swoje przedłożenie na dwie części przedstawił realizację art. 25 ust. 4 Konstytucji. W pierwszej części została omówiona realizacja umowy międzynarodowej ze Stolicą Apostolską natomiast w drugiej części odniesiono się do ustaw określających sytuację prawną Kościoła katolickiego w Polsce.

Sesja VI pt.: *Polityka państwa w zakresie ochrony wolności religijnej w aspekcie indywidualnym* odbyła się pod przewodnictwem ks. dr hab. Tadeusza Stanisławskiego (KUL). Jako pierwszy głos w niej zabrał ks. prof. dr hab. Ryszard Sztychmiller wygłaszając swoją prelekcję pt.: *Klauzula sumienia o ochronie życia i zdrowia w prawie III RP*. Prelegent na

początku wyjaśnił jak należy rozumieć pojęcie klauzuli sumienia. Następnie przedstawił i omówił rozwiązania prawne dotyczące klauzuli sumienia w Kodeksie Prawa Kanonicznego, w przepisach prawa polskiego i przepisach prawa międzynarodowego.

Sprzeciw sumienia sędziego jako element polityki wyznaniowej – to natomiast temat referatu wygłoszonego przez dr. Michała Skwarzyńskiego (KUL). Prelegent zauważył, że ograniczenie unormowań prawnych określających możliwość powoływania się na klauzulę sumienia jedynie przez lekarzy i personel medyczny jest dalece niewystarczające. W swoich rozważaniach odniósł się do możliwości powoływania się na klauzulę sumienia przez adwokatów. Następnie skupił się na przedstawieniu i omówieniu sytuacji sędziów i możliwości powołania się przez nich na ochronę wynikającą z klauzuli sumienia.

Kolejne wystąpienie nt. *Uprawnienia z zakresu wolności sumienia i religii więźniów jako element polityki wyznaniowej w Polsce po 1989 r.* przedstawił dr Jerzy Nikolajew (KUL). Prelegent rozpoczął od wskazania i omówienia podstaw normatywnych określających możliwość realizacji prawa do wolności religijnej więźniów. Następnie rozważania skupione zostały na instytucji kapelana więziennego, gdzie omówiono jego status, uprawnienia i obowiązki jako osoby wykonującej posługę duszpasterską w zakładzie penitencjarnym.

Kompetencje Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na religię lub wyznanie to temat wystąpienia prof. dr hab. Józefa Koredczuka (UWr). W rozważaniach wskazano i omówiono obowiązki pełnomocnika w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na religię lub wyznanie. Zaliczono do nich podejmowanie różnorodnych działań takich jak realizowanie polityki rządu w tym zakresie, opiniowanie aktów prawnych, dokumentów, rozwiązań prawnych, przeprowadzanie analiz regulacji prawnych, monitorowanie i ocena sytuacji społecznej, propagowanie problematyki przeciwdziałania dyskryminacji.

Przewodniczenie ostatniej Sesji VII nt. *Polityka państwa w zakresie udziału związków wyznaniowych w życiu publicznym* zostało powierzone prof. dr hab. Andrzejowi Szymańskiemu. Jako pierwszy głos w niej zabrał ks. prof. dr hab. Mieczysław Różański (UWM) wygłaszając wystąpienie pt.: *Zadania związków wyznaniowych w zakresie ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego*. Prelegent rozpoczął rozważania od stwierdzenia, że ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego należy do zadań

organów państwowych. Następnie zostały wskazane i omówione podstawy normatywne określające zakres ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w przepisach prawnych.

Kolejne przedłożenie zatytułowane: *Wyznaniowe szkoły wyższe a publiczny system kształcenia* zostało przedstawione przez ks. prof. dr hab. Artura Mezglewskiego (UO). Za cel wystąpienia przyjęto ustalenie czy władze III RP realizują politykę wyznaniową wobec szkolnictwa wyznaniowego oraz zdiagnozowanie tej polityki poprzez przedstawienie przepisów prawa obowiązującego. Wystąpienie zostało rozpoczęte od wyjaśnienia kwestii terminologicznych. Następnie przedstawione i omówione zostały przepisy prawne określające sytuację prawną wyznaniowych szkół wyższych.

Ostatnie wystąpienie pt.: *Znaczenie ustaleń dokonanych w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu Polski dla zasad nauczania religii w szkołach publicznych* zostało wygłoszone przez ks. mgr Michała Czelnego (KUL). Prelegent wyjaśnił pojęcie Komisji Wspólnej, omówił jej sytuację prawną przed 1989 r. oraz po tej dacie. Przedstawione i omówione zostały również podstawy normatywne funkcjonowania tej Komisji. Następnie przywołano ustalenia dokonane w jej ramach dotyczące nauczania religii w szkołach publicznych i wskazano na ich znaczenie dla kształtowania prawnych zasad tego nauczania.

Wszystkim przedstawionym referatom towarzyszyła ciekawa i dynamiczna dyskusja. Na zakończenie Sympozjum w imieniu organizatorów głos zabrał ks. dr Piotr Steczkowski. Wyraził podziękowanie uczestnikom za przybycie a prelegentom za przygotowanie swoich przedłożeń. Słowa podziękowania zostały wypowiedziane również przez Prezesa Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego prof. dr hab. Tadeusza J. Zielińskiego, który dokonał zamknięcia Sympozjum. Na podkreślenie zasługuje wysoki poziom naukowy charakteryzujący wystąpienia oraz rzetelność i staranność przygotowania całej konferencji naukowej. Na aprobatę zasługuje również zapowiedź opublikowania drukiem przedstawionych przedłożeń z X Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego.

dr Aneta Maria Abramowicz
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II